

Visitas i Saemien Áálmege

Røros 02.06.15

Snåsa 13.10.15

Hattfjelldal 24.04.16

Nidaros biskop
Tor Singsaas

Foto: Meerke Krihke Leine Bientie

Visitaforedrag.

Trones, Namsskogan 20.08.2017

Nådehilsen:

Jupmele dijine áármehke lea jih raeffiem dijese vadta.

Takk for inspirerende dager på Røros i juni 2015, Snåsa oktober 2015, og til sist i Hattfjelldal i mai 2016. Takk også for en fin visitasgudstjeneste nå i Trones kirke.

Kirkemøtet og Saemien Áálmege

Saemien Áálmege/SÁ (samisk menighet i sørsamisk område) ble vedtatt opprettet som fast ordning av Kirkemøtet i april 2015. En stor dag for alle, og særlig for den sør-samiske befolkning. Det var jubel, glede og stor takknemlighet for at vi nå endelig har fått en fast menighetsordning for den samiske befolkning i Midt-Norge. Kirkemøtet gjorde vedtak om at SÁ skulle ha sitt eget menighetsråd som følger Kirkelovens bestemmelser i §§ 9-11 om menighetsråd og menighetsmøter og i § 14 om kirkelige fellesråd, så langt det passer. Dette betyr at en visitas i SÁ også må forholde seg til de kirkerettslige bestemmelser som blant annet omhandler menighetsråd og fellesråd i Kirkeloven av 1996.

SÁ er en «kategorialmenighet». Det betyr at den ikke er en soknemenighet i vanlig forstand, men har et særlig ansvar for kirkelige tjenester blant den samiske befolkning innenfor det geografiske området som strekker seg fra Saltfjellet i nord til Elgå i sør. Å være medlem av SÁ innebærer «dobbel medlemskap» i Den norske kirke. En er medlem i den soknemenighet der en bor og har fast adresse, og i tillegg medlem av SÁ ut fra sin samiske tilhørighet, jfr SAs statutter.

Visitas i Saeminen Áálmege

Det var viktig med en tidlig visitas for SÁ nettopp for å synliggjøre nyetableringen på en tydelig måte. En visitas skaper oppmerksomhet. Den har stor troverdighet og tyngde som institutt, selvsagt i kirka, men fortsatt også i samfunnet.

Det var viktig å legge den første av tre visitasdager i SÁ til Røros, nettopp fordi den sør-samiske befolkning er relativt stor der. Det var dessuten et strategisk bevisst valg å ha denne visitasen i forkant av en ordinær visitas for menighetene i Røros. Jeg vil takke Røros kommune ved ordfører Hans Vintervold for at en sluttet så godt opp omkring ikke bare den ordinære visitasen i kommunen, men også visitasen i SÁ.

Visitasen i SÅ har bestått av tre enkeltdager. Den første, i Røros, de to neste dagene var lagt til Snåsa og til Hattfjelldal, nettopp for å kunne dekke hele det sørsamiske geografiske området. Nidaros biskop og bispedømmeråd har tilsyns- og forvaltningsansvar for dette sørsamiske «kirke-området».

Biskopen i Sør- Hålogland var invitert til den tredje visitasdagen i og med at Hattfjelldal ligger i Sør-Hålogaland bispedømme. Representanter fra Sør- Hålogaland bispedømmekontor var tilstede. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag var representert ved visitasdagen på Røros, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag ved visitasdagen på Snåsa og Fylkesmannen i Nordland på visitasdagen i Hattfjelldal.

Visitafokus

Det har vært lagt opp til at de tre visitasdagene skulle belyse tre forskjellige tema om viktige sider ved samisk kirkeliv; *synlighet* på Røros, *gjestfrihet* i Snåsa og *identitet* i Hattfjelldal. Disse temaene hører sammen og har selvsagt gått over i hverandre i løpet av visitasdagene. Samtidig har visitasen konsentrert seg om tre fagområder; *næring* på Røros, *helse* i Snåsa og *språk* i Hattfjelldal.

De tre visitasdagene i Saemien Åålmege ble på mange måter tre høringer omkring sentrale faglige spørsmål og interesser for den samiske befolkning.

To folk

Vi er to folk som lever sammen i dette landet. Det har vi gjort til alle tider. I Nidaros bispedømme har vi en sterk bevissthet om at det er alle menigheters ansvar å gi godt rom og synlighet for den samiske befolkning.

Jeg vil takke for den måten som menighetene i Røros, Snåsa og Hattfjelldal synliggjør det samiske ved at sørsamisk språk mer og mer blir hørbart i menighetenes liv, bl.a. som liturgisk språk. Det er en viktig målsetting for Nidaros biskop at alle menigheter i sin hovedgudstjeneste skal ha liturgiske ledd også på sørsamisk. For det er når begge språk lyder at en bekrefter at vi er to folk som lever sammen, to folk som respekterer og verdsetter hverandres forskjellighet.

Det klassiske tekstavsnittet i NT som opphever alle grenser mellom folk og mennesker finner vi i Gal. 3,28, hvor Paulus skriver; «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle èn i Kristus Jesus». Vi er ett i Kristus. I kirka blir dette synlig. Her er vi samlet om Ham. Han forener oss på tvers av all forskjellighet og

mangfold.

Den samiske spiritualiteten inspirerer og utfordrer oss. De samiske gudstjenestene blant annet i Johkegaska i august hvert år, er sterke og troverdige gudstjenester som tar den sørsamiske kristendomsforståelse på dypt alvor gjennom liturgisk uttrykk og praksis.

«De samiske stevnegudstjenestene» som holdes på de gamle helligstedene i løpet av våren og sommeren, er betydelige gudstjenester for sørsamisk identitet. De er særdeles viktig å holde fast på. Her kommer den sørsamiske teologi og spiritualitet til utfoldelse. Den gir materiale til tenkning omkring «en økologisk teologi» som den verdensvide kirke har mye å lære av i en tid hvor vår sårbare jord er truet av en skamløs, respektløs og ødeleggende forvaltning.

Synlighet

Den samiske befolkning har gjennom alle tider levd med en stor respekt og ydmyhet for skaperverket. En har sett seg som en uløselig del av naturen, med vann, vidder og fjell, dyr og skapninger av alle slag. En har ikke sett seg som «herre» over det skapte. En har «sådd og høstet» med varsomhet. En har bygd hus og laget redskaper som er blitt ført tilbake til sitt opprinnelige grunnelement etter bruk. Derfor finnes det ofte lite synlige spor etter det samiske, historisk sett, fordi den samiske befolkning gjennom denne respekten ikke har markert et eiendomsforhold til skaperverket. De har slettet sine spor i ydmyket for at andre skulle kunne leve videre av det de hadde fått leve av. Dette har ført til at det har oppstått diskusjoner omkring hvor lenge den samiske befolkning har vært i et område, for den etnisk norske befolkning har målt tegn på nærvær ut fra hva som ligger igjen av spor og kulturminner.

Det er viktig å løfte fram dette perspektivet at vi er to folk som har levd sammen i dette landet i uminnelige tider. Ett av folkene har lagt spor etter seg, mange spor. Det andre folket har ikke satt spor. Og det har de fått lide for. Det samiske folket har vært nødt til svært mange steder å argumentere for, og bevise sin bruksrett til vidder og fjell og beiteområder for rein som de har levd av i århundrer. Kirka har et ansvar for å synliggjøre sporene

Alter med samisk utsmykning i Nidarosdomen

På Samefolkets dag, 6. februar 2017, innvies et alter med samisk utsmykning i Nidarosdomkirke. Da er det 100 år siden det første samiske landsmøtet ble holdt i Metodistkirken i Trondheim, 6. februar 1917. Dette var også første gang i historien at samer fra sør og nord var samlet i et felles stort møte for å drøfte felles saker og problemstillinger. Elsa Laula Renberg

stod bak både ideen og selve møtet, som samlet over hundre deltakere. Det var deltakere både fra Norge og Sverige.

Samefolkets dag ble feiret for første gang i 1993, samtidig med at FN offisielt åpnet det internasjonale året for urfolk. Det var Sametinget som gjorde vedtak om dette, etter at Samekonferansen i 1992 hadde vedtatt at 6. februar, sammen med seks andre dager i året, skulle være offisielle samiske flaggdager. Samefolkets dag, 6.februar, har fra 2004 vært offisiell flaggdag med det samiske flagget i Norge.

Det flagges alltid med det samiske flagget sammen med det norske når det flagges ved Nidaros domkirke. Dette for å markere at i vårt land lever to folk sammen. Ved Nidaros bispegård flagges også med det samiske flagget på de offisielle samiske flaggdagene.

6. februar 2017 er det stor offisiell markering av 100-årsdagen for Samefolkets dag i Trondheim, med blant annet nærvær fra kongehuset. Det blir en mangfoldig markering. Samme dag vil det nye alteret med samisk utsmykning i Nidaros domkirke bli innviet. Alteret er laget av kunstneren Folke Fjällström. Dette er en særdeles viktig symbolhandling, som vil få stor oppmerksomhet.

Samenes synlige nærvær i Nidaros domkirke i form av kunstneriske uttrykk eller inventar, har vært fraværende. Det er ingen tvil om at samefolket har hatt en sterk opplevelse av at de er blitt holdt utenfor i nasjonalhelligdommen helt opp til våre dager. Nasjonalhelligdommen har ikke vist at det er to folk som gjennom århundrene har levd side om side i dette landet. Samefolket har opplevd at ens eget språk, kultur, levesett og religiøse uttrykk er blitt holdt nede og undertrykt.

«Fornorskingen» av samefolket av norske myndigheter gjennom århundrene, har vært et tragisk overgrep. Kirka har vært delaktig i dette. Nidaros domkirke har også vært «en bærer» av denne politikken ved at det samiske ikke har funnet sitt uttrykk i katedralen.

Likevel finnes et unntak som er en slags «skjebnens ironi», eller mer et «Guds fingerpek». Glasskunstneren Oddmund Kristiansen har skapt sine vakre glassmalerier blant annet i Mariakapellet og Olavskapellet. Han var av samisk opprinnelse, og har latt sine glassmalerier «gløde» med samiske farger. Han var taus og anonym omkring sin samiske bakgrunn i denne sammenheng, men han var seg selv den bevisst. Kristiansen har slik latt det samiske være taust, anonymt, men sterkt tilstede i katedralen. En måtte ha «åpne øyne og et varmt bankende

hjerter» for det samiske for å se det, - og oppdage det. De faglig ansvarlige i katedralen hadde ikke kunnskap om dette.

Det samiske har på «mystisk og underlig vis» likevel fått gjennomstråle katedralen med sine vidunderlige vakre farger uten at de ble identifisert som samiske. Det har først skjedd «offisielt» relativt nylig, etter Oddmund Kristiansens bortgang. Dette må kunne tolkes som et Guds under. «Guds kunsterhånd» har lagt inn samefolkets farger i glassene. Når Gud «tenner lyset» hver morgen, stråler samenes farger inn i katedralen. Han har latt dette bli et tegn på at et usynliggjort og undertrykt folk har sin plass i Herrens hus. For de tilhører Ham.

De som har «hatt øyne», - har sett det!

En stor takk til de som så, - og oppdaget, «dette guddommelige samiske fargespillet» i katedralen.

Når alteret med samisk utsmykning innvies i Nidarosdomen 6.februar 2017, er dette et vedvarende offisielt tegn på at samefolket har sin selvsagte plass i katedralen. Først da er Nidaros domkirke for alvor blitt «en nasjonalhelligdom» også for samefolket. Dette vil være en viktig oppreisning. Alteret vil være et sted for forsoning. Den norske kirke vil på denne måten gjeninnsette det samiske folk i Nidaros domkirke ved å gi dette et synlig uttrykk med et eget alter. Innvielsen av dette alteret vil være noe av det mest betydningsfulle som har skjedd i Nidaros domkirke på mange ti-år. Et helt folk inntar nasjonalhelligdommen for første gang på mange hundre år. Et folk som nå endelig kommer hjem.

Vi håper mange gleder seg over denne store begivenheten, og støtter den med sitt nærvær i Nidaros domkirke når dette skjer.

Synlighet og næring

Synlighet var overskrift for den første visitasdagen på Røros. Det kom blant annet til uttrykk gjennom at vi fokuserte på areal og næring. Det er en konstant utfordring mellom reineiere og bønder knyttet til bruken av areal. I vårt møte med Røros kommune sa ordfører Hans Vintervoll blant annet: «Her bor det mange reineiere, noe vi er glade for. Reindrift er en arealkrevende næring, og det gir oss utfordringer. Her er det viktig å si at utfordringene er knyttet til areal, ikke til etnisitet.» Vi fikk også høre at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har et bevisst forhold til denne problemstillingen, og inviterer til jevnlig dialogsamlinger.

Under visitasdagen på Røros arrangerte vi et åpent temamøte om reindrift. Reindriften er selve kjernen i den samiske kulturen. Vi fikk høre sterke fortellinger om hvordan det er å drive med

rein, i et område med to folk, hvor «det ene folket er forfordelt». Det er krevende å drive med rein i dag, for det medfører å måtte leve med stadige diskusjoner omkring beiterettigheter og dertil konflikter. Det tærer på motivasjon og tro på en bærekraftig framtid for reindriften.

Kirkas rolle i arealproblematikken er å medvirke til å etablere arenaer for konstruktive møter mellom de involverte. Kirka skal arbeide for rettferd og likeverd mellom våre to folk.

Gjestfrihet og helse

Hebr 13,2: «Glem ikke å være gjestfrie, for på den måten har noen hatt engler som gjester, uten å vite om det.» *Gjestfrihet* ble satt som ramme rundt den andre visitasdagen, på Snåsa, og dagen hadde *helse* som fagtema.

Gjestfrihet handler om å bli tatt imot, og det handler om å ta imot andre. Det handler om å ta imot seg selv i eget liv. Det er en utlegning av det største budet; «Du skal elske Herren din Gud, - og din neste som deg selv.»

I dette ligger det mye god helse. Vi har i flere år arbeidet med bruk av sørsamisk i en eller annen form i bispedømmets gudstjenester. Å innlede gudstjenesten med nådehilsen på sørsamisk, og avslutte den med å lyse velsignelsen på sørsamisk, er kanskje den viktigste virkeliggjøring vi foretar både forhold til synlighet, gjestfrihet og identitet. Ingenting kan som eget språk, hjertespråket, inkludere en i et fellesskap.

Gjestfrihet handler om å kunne kommunisere med hverandre. Da blir språk viktig. Språksenteret i Snåsa, Gielem Nastedh, gjør et avgjørende viktig arbeid, og besitter mye kompetanse for bevaring og styrking av samisk språk og kultur. Vårt møte her var informativt og inkluderende. Språksenteret og menigheten har mange felles interesser, og SÅR utfordres til å se på muligheter for å utvikle et videre samarbeid.

I Snåsa ble det arrangert et åpent møte om helse. Jonhild Jåma presenterte «Samisk helseordbok», som hun har utviklet. Dette er en ressursbok særlig for helsearbeidere som ikke har kompetanse på sørsamisk språk. Nidaros bispedømmeråd har vært med på å gi ut heftet «Tro og håp – ord til trøst og livsmot». Dette er også et ressurshefte for helsearbeidere, en hjelp til å utøve sin faglighet på en profesjonell måte. Heftet består av bibelsitater, salmer, bønner, ord om tro, ord om håp med mer. Heftet er på norsk, men har både Fader Vår, velsignelsen og Johannes 3.16 på de tre samiske språkene.

Trospraksis

Et sentralt begrep er «trospraksis». Det er avgjørende at ethvert menneske får utøve sin trospraksis gjennom hele sitt liv. Dette er særlig sårbart i de situasjonene hvor vi ikke selv er i stand til å ivareta vår religiøse «trospraksis», enten ved at vi er indisponert av ulike grunner, eller befinner oss på en institusjon. Da er det særlig viktig at institusjonseieren er klar over det ansvar den har til å sikre at enhver får utøve sin tro også innenfor institusjonen i samsvar med sin tidligere praksis i livet, og slik den enkelte ønsker. Da er det og viktig at den enkelte ansatte hjelpes til å utøve en profesjonalitet i møte med en slik utfordring. Det finnes gode arbeidsmåter for å unngå at den ansatte opplever å bli utfordret på sin egen private tro. Forvaltningen av de religiøse behov innenfor en institusjon må ikke rammes av den enkelte ansattes private forestillinger om religion og livssyn. Her er viktig med en bevisst faglighet og profesjonalitet fra institusjoneierens side.

I temamøtet om helse fortalte tidligere prest for sørsamer, Bierna Bientie, og diakoniarbeider Bertil Jönsson, om sitt arbeid og sine erfaringer knyttet til diakoni og sjelesorg. De fortalte at det ikke minst har vært viktig å jobbe med barn i familier som opplever sorg. Bierna Bientie kunne her fortelle om sine egne erfaringer da han som barn fikk ta del i sorg i sin egen familie. Nylig avdøde diakoniarbeider Aina Toven Mahlum brukte ofte å fortelle om sine sorgopplevelser, fra da hun som lita jente mistet sin mor i Dunderlandsdalulykken. Denne ulykken, hvor 16 sørsamer omkom da bussen de satt i, på vei hjem fra et stiftelsesmøte i Norske Reindriftssamers Landsforbund, havnet i elva, ble en kollektiv sorg i det sørsamiske miljøet, en sorg som har gått i arv i generasjoner. Bertil Jönsson kunne fortelle at det første sørsamiske pensjonisttreffet han deltok i, som ble arrangert av Saemien Åålmege, i stor grad ble brukt til gråt, samtale og bearbeiding av sorg etter den tragiske ulykken som skjedde i juli 1948, mange tiår tidligere.

Menigheten skal se det som sin oppgave å etablere møtesteder hvor fortellinger kan deles. Det samiske folket er et narrativt folk, fortellinger og historier går i arv og det er viktig å fortelle dem i samvær med andre. Det er viktig at menigheten opprettholder og etablerer nye arenaer for slike fortellinger for å ivareta de gamle fortellertradisjonene. Ikke minst er det viktig å ha bevissthet omkring dette i en tid hvor denne narrative kulturen kan trues av de mange sosiale medier som ikke uten videre tar vare på den kollektive hukommelse som enhver kultur er så avhengig av for å kunne leve videre.

Under det åpne møtet i Snåsa med tema helse, fikk vi overført via skype, et foredrag av Renate Simonsen fra SANKS, Samisk norsk kompetansesenter for psykisk helse og rus,

Grethe Dunfjeld presenterte sin hovedoppgave «Likheten er stor, er det vanskelig å se forskjellene?». Næjla Joma fortalte om ettervirkningene etter Tjernobyl og hva det har gjort med folks helse, og Thomas Åhlèn fra Sametinget redegjorde for «Målsetninger og rammer for Sametingets arbeid». Foilene materialet til Thomas Åhlèn er vedlagt visitasprotokollen.

Identitet og språk

Den tredje visitasdagen i Hattfjelldal hadde *identitet* som overskrift, og *språk* som fagtema. Teksten fra Romerbrevet 8, 14-16 danner en bibelsk basis; «Alle som drives av Guds Ånd, er Guds barn. Dere har ikke fått den ånden slavene har, så dere igjen skulle være redde. Nei, dere har fått Ånden som gir rett til å være Guds barn, den som gjør at vi roper «Abba, Far». Ånden selv vitner sammen med vår ånd om at vi er Guds barn».

Det er vår felles identitet. Ingenting skiller oss. Gud er ikke nasjonal eller etnisk. Han er alles far. Derfor er kirken universell. Den omfatter hele menneskeheten.

Identiteten vår er knyttet til språk, og det å bli møtt med sitt eget hjertespråk, om det så bare er noen få ord eller setninger, når en er i en sårbar livssituasjon, er uhyre viktig.

Vi er meget tilfreds med at både Hattfjelldal kommune og de andre kommunene vi har besøkt i løpet av visitasen, er tydelige på at de ønsker å ta vare på samisk språk og kultur. Snåsa kommune er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk, Hattfjelldal har en søknad inne om å bli med innunder forvaltningsområdet, og Røros vurderer om de skal søke. Dette er avgjørende virkemidler for synligheten og aktualiteten av sørsamisk språk. Sørsamisk må igjen bli et hverdagsspråk for alle med sørsamisk identitet. Det må være en målsetting som forplikter mange offentlige instanser, kirka medregnet.

Vi er smertelig klar over sårbarheten til det sørsamiske språket, og det er viktig at regjeringen får tydelige meldinger om dette.

Sameskolen i Hattfjelldal er kanskje den institusjonen som har hatt størst betydning for bruken av sørsamisk språk som hverdagsspråk. Barn og unge må bli kjent med språket, og de må få sin identitet knyttet til dette både i et faglig og sosialt fellesskap. Sameskolen var vedtatt nedlagt da visitasen pågikk i Hattfjelldal. Nidaros biskop kunngjorde under visitasdagen at han ville sende en sterk protestmelding til Regjeringen om vedtaket. Imidlertid er sameskolen i Hattfjelldal i første omgang reddet. Dette er dog ingen permanent redning. Nidaros biskop har således likevel sendt brev til ansvarlig statsråd og påpekt det uholdbare i at Sameskolen fortsatt lever en uviss framtid i møte.

Det åpne møtet i Hattfjelldal hadde sørsamisk språkarbeid som tema. Vi fikk et interessant innblikk i hvordan SÅ helt fra starten av, lenge før de ble egen menighet, har arbeidet bevisst med å bruke det sørsamiske språket. Som Bierna Bientie så treffende sa det: «Det sørsamiske språket har helt fra starten av vært viktig for sørsamisk menighet, og dette har ført til at i kirkelig sammenheng brukes nå det sørsamiske språket mer enn noen annen gang i historien.» Så tilføyde han at i samfunnet ellers er situasjonen dessverre ganske dystre.

Bibelen

Det er viktig at det settes av midler til å få hele Bibelen oversatt til sørsamisk. Dette arbeidet er kostbart og tidkrevende, og det er fortsatt langt igjen til sørsamene har Bibelen på sitt eget språk. Vi er svært takknemlig for det oversettelsesarbeid Bierna Bientie driver for å få hele tekstboka for Den norske kirke oversatt.

Jeg tenker at å få statlige midler til å oversette hele Bibelen til sørsamisk er en av de beste måtene å virkeliggjøre og styrke sørsamisk språk som et levende bruksspråk blant sørsamer.

Diakoni

Mange av de tema vi har behandlet, har diakonale berøringspunkt og perspektiv. SÅ har en 100% diakonstilling. Mye blir gjort av diakoniarbeideren. Og det ligger mange muligheter for «den samiske diakonale tjeneste». Det er selvsagt behov for langt flere ressurser. Men vi må erkjenne at det blir mer og mer krevende å få de ønskede ressurser fra det offentlige. Derfor må vi tenke på frivillige medarbeidere som en primær fremtidig ressurs. Her er muligheter. SÅ har alt mange frivillige ungdomsledere i konfirmantarbeidet. Det er gledelig og positivt. Hva med frivillige i søndagsskolearbeid, i besøkstjeneste, med ansvar for pensjonisttreff, familiesamlinger og andre møtesteder?

Diakoner og diakoniarbeidere i bispedømmet blir stadig utfordret til å utvikle menighetene til å bli en enda sterkere «frivillighetsbevegelse». Så også for den samiske menighet. Det er viktig at den ansatte i organiseringen av sitt arbeid har en tenkning omkring tidsbruk rettet mot den enkelte, i forhold til medgått tid i arbeidet for at flere engasjeres som frivillige i diakonalt arbeid. En av diakoniarbeiderens hovedoppgaver er å oppmuntre og myndiggjøre frivillige medarbeidere.

Frivillighet

I tillegg til de tre temaene synlighet, gjestfrihet og identitet, drøftet vi også *frivillighet* som eget tema. Alle menigheter utfordres nå til å arbeide bevisst og systematisk med frivillighet. Frivillighet er særlig viktig for samisk kirkeliv av flere grunner. Å delta som frivillig skaper

identitet. SÅ er en ny menighet som arbeider særlig med å skape og bevisstgjøre på samisk identitet. Det er en utfordring at medlemmene bor så spredt. Da kan frivillighet være et godt og tjenlig redskap i arbeidet for at medlemmene skal kunne identifisere seg med menigheten. Gjennom å gjøre noe i et fellesskap, utvikles tilhørigheten til fellesskapet.

Hvordan skal en så kunne utvikle en positiv og god frivillighet? I løpet av visitasen kom ideen om en strategisamling for menighetsråd, ansatte og frivillige opp. Her vil en samtale om utvikling av en planmessig og bevisst frivillighet i samisk kirkeliv. Jeg utfordrer dere til å jobbe videre med dette.

Noen ganger er det behov for å gi en eller annen form for lønn eller godtgjøring til «frivillige» medarbeidere. Men ulønnet frivillig arbeid har en lang og sterk tradisjon i Norge, og den har sin egen begrunnelse; Når du gir av ditt eget, blir du et rikere menneske, - og en rikere kristen. «Gratis, - av nåde» har du fått dine gaver fra Gud, «gratis, - og nådig» skal du gi dem videre til dine medmennesker; forteller Bibelen. Derfor er det særdeles viktig at en arbeider konkret med ulønnet frivillighet, også i SÅ.

Trosopplæring

Trosopplæring er viktig i identitetskapningen. Trosopplæringen skaper identitet gjennom det sørsamiske språket, og identitet til kristen tro. Trosopplæringen skal nå alle medlemmer i SÅ mellom 0 – 18 år. For SÅ er dessuten «alle» et todelt begrep. En skal nå alle samiske barn- og ungdom i Saemien Åålmege, men samtidig også nå ut med det samiske inn i trosopplæringen i alle menigheter i sørsamisk område.

SÅ har i dag midler til 50% stilling innen trosopplæring. Det er sterkt ønskelig å øke denne. Bispedømmerrådet har noen utjamningsmidler til fordeling i hele bispedømmet. Dersom SÅ skal få en større stilling, må bispedømmerrådet bruke av disse midlene. Samtidig må en tenke hvordan en slik stilling kan komme både SÅ og hele bispedømmet til gode. Det er derfor naturlig at bispedømmerrådet, ved rådgiver for trosopplæring, er med og utformer innholdet i stillingen.

SÅ har gjennom mange år bygd opp et godt konfirmantarbeid. Flere og flere deltar, og det er svært gledelig.

Vi vil enda en gang benytte muligheten til å gratulere menigheten med Mijjen Gærhkoe-Gærja, Vår kirkebok. Vi har møtt den i aktiv bruk på alle de tre visitasdagene, og ser hvor viktig den er i trosopplæringen, i språkarbeidet, i identitetsbyggingen og ikke minst i det

viktige arbeidet med å gi barn identitet til den kristne tro. Denne «kirkeboka» kan godt introduseres som kirkebok i alle bispedømmets menigheter, som et alternativ. Vi anser det som spennende og interessant om den sørsamiske trosopplæreren kan gå inn og samarbeide med «den lokale trosopplæringa» i enkelte sokn om bruken av boka.

Gudstjenesteordning

Det er tid for å arbeide med en forpliktende gudstjenesteordning for den samiske menighet. Det er særdeles viktig å holde fast på de gudstjenestene som er knyttet til de tradisjonelle «stevnene» hver vår og sommer i Johkegaske mv. Men det er og et spørsmål om en gudstjenesteordning bør omfatte enkelte gudstjenester i sentrale strøk, som Trondheim, Røros, Snåsa, Røyrvik, Hattfjelldal osv. SÅ utfordres til å drøfte noen utvalgte strategiske spørsmål knyttet til hvor en i bispedømmet, både sentralt og ruralt, en kan holde jevnlige gudstjenester på sørsamisk. Dette vil fordre et samarbeid med den lokale soknemenighet.

Samarbeid med lokale menigheter - framtidig strategisk tenkning

Tallmessig bor de fleste samer i såkalte urbane strøk, særlig i de største byene. For å sikre en framtid for det samiske kirkeliv, bør SÅ utvikle en strategi for hvordan en også skal møte den samiske befolkning som bor i sentrale strøk. En kan ikke bare satse på et arbeid hvor en forutsetter at den samiske befolkning søker tilbake til sine opprinnelige bosteder og helligsteder for å få utøve sin «samiske trospraksis». Da står vi i fare for at det samiske kirkelivet gradvis blir marginalisert. Jeg tror at SÅ og SÅR har et særlig oppdrag i å holde fram overfor den samiske befolkning, den samiske historie, kultur og spiritualitet/kristendomsform, samt de rike samiske tradisjonene knyttet til mangfoldig reindrift og de dertil samiske vandringer innenfor det store sørsamiske geografiske område fra Saltfjellet i nord til Elgå i sør. For å makte dette, må samisk kirkeliv også inn i byene og de urbane strøk. Dette er situasjonen generelt for mange menigheter i Den norske kirke. Vi utfordres sterkt i dag av det forhold at distriktene avfolkes, og de unge flytter til byene. Hvordan skal kirka møte dette med sitt budskap og sine tjenester? Hvordan skal ressursene som er begrensede, fordeles mellom distrikt og sentrale strøk? Dette er et særdeles krevende valg.

For å nå ut med gudstjenesteliv, diakoni og trosopplæring, er det viktig at SÅ samarbeider med lokale menigheter. Tenk strategisk i forhold til samarbeidsmenigheter, for eksempel menighetene i de tre områdene vi har vært i, i tilknytning til visitasen. Et viktig mål må være å

gjøre det sørsamiske synlig i menighetslivet i byene. (Se ovenfor til pkt. om gudstjenesteordning.)

Et vesentlig strategisk utfordring for det samiske kirkeliv blir å arbeide med det forhold at den samiske befolkning bor spredt innenfor et stort geografisk område, samtidig som store deler av befolkningen er i ferd med å bli «urbanisert».

Hvordan blir forholdet mellom tradisjon og fornyelse? Hvordan skal en vekte det forhold at SÅR skal betjene «den tradisjonelle» samiske befolkning som har reindrift som primærnæring, og det forhold at mange samer bor i urbane strøk, engasjert i andre næringer. Det er imidlertid særdeles viktig i disse strategiske overveielserne, at en dog har et realistisk forhold til de faktiske ressurser en har til rådighet.

Oppfølgingspunkter:

- SÅR utfordres til å arbeide med en fast gudstjenesteordning som omfatter gudstjenester på de «gamle helligstedene», stevnegudstjenester, samt gudstjenester i sentrale deler av bispedømmet med en større befolkning av sørsamer.
- SÅR utfordres til å drøfte forholdet mellom sitt arbeid rettet mot en spredt bebodd samisk befolkning, og den del av den samiske befolkning som bor sentralt.
- SÅR utfordres til å velge seg noen sentrale menigheter i bispedømmet som de har nærmere samarbeid med, for å utvikle en bevisst synlighet for det sørsamiske i de ordinære menighetene i Den norske kirke
- SÅR utfordres til å medvirke til å skape konstruktive arenaer for møter der hvor en i dag ser utfordringer for den sørsamiske befolkning i samfunnet, jfr temamøtene om areal på Røros, helse i Snåsa, språk i Hattfjelldal.
- Vurdere om det er aktuelt for SÅR og Nidaros bispedømmeråd å inngå et samarbeid med Gielem Nashed knyttet til utvikling av språk og identitet?
- I Snåsa var bla. «Samarbeidsreformen» i helseomsorgen tema. SÅR, ved diakoniarbeider, i samarbeid med Snåsa menighet, anmodes om å ta kontakt med kommunen for å se hva de kan gjøre i fellesskap knyttet til Samarbeidsreformen. Rådgiver i diakoni ved bispedømmekontoret kan være en samarbeidspartner i dette.
- Arrangere strategisamling for menighetsråd, ansatte og frivillige for å sammen utforme frivilligheten i SÅ.

Takk

En visitas blir ikke til av seg selv. Mange har arbeidet både i «kulissene» og mer synlig med både forarbeid og konkrete arbeidsoppgaver underveis. Med fare for å glemme noen når jeg første begynner å nevne navn, vil jeg aller først rette en takk til menighetsrådsleder Sigfred Hilmar Jåma og de andre medlemmene i menighetsrådet, daglig leder Monica Kappfjell, prest Einar Bondevik, diakoniarbeider Bertil Jönsson og trosopplærer Meerke Krihke Leine Bientie. Det vil og være riktig ved denne første visitasen i SÅ, å rette en stor takk tidligere prest for samene i sør-samisk område, Bierna Bientie, for hans mangeårige pionerarbeid som har medvirket til at vi er der vi er i dag med SÅ.

Takk også til;

Fylkesmann Brit Skjelbred i ST og representanter for fylkesmennene i Nord Trøndelag og Nordland

Representant for biskopen i Sør-Hålogaland

Prostene og sokneprestene som har deltatt

Ordførerne:

Hans Vintervoll, Røros

Tone Våg, Snåsa,

Harald Lie, Hattfjelldal

og deres medarbeidere.

Alle som har hatt innlegg på temamøtene, ingen nevnt, ingen glemt, og likeså lokale artister som har deltatt på de ulike arrangement og gudstjenester.

Middag på Glåmos ved Gallas AS, Svein Ole Granefjell og Hanne Svinås Magga, kirkekaffe på Snåsa i samarbeid med Snåsa menighet og kirkekaffe i Hattfjelldal i samarbeid med Sijti Jarge.

Til sist en stor takk til seniorrådgiver Britt Arnhild Wigum Lindland som fra Nidaros bispedømmes side har nedlagt et stort og verdifullt arbeid gjennom mange år for å realisere SÅ som en varig enhet i Den norske kirke. Det er for øvrig Lindland som har ført protokollen i pennen.

Må Gud velsigne SÅ;

*Jupmele datnem bueriesjugnehte
jih datnem vaarjele.
Jupmele jijtse ååredæjjine
tjuavka jih dutnjien åårmehke orre.
Jupmele jijtse ååredæjjine dov gåajkoe járra
Jih dutnjien raeffiem vadta.*

Nidaros biskop.
Tor Singsaas